

Motion till riksdagen 2020/21:3953

av Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M)

med anledning av prop. 2020/21:150 Ett stärkt barnrättsperspektiv i vårdnadstvister

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att medling i större utsträckning bör tillämpas före stämning i domstol och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att informationsamtal ska ha ägt rum inom sex månader före det att ett tvistigt yrkande framställs och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Regeringen ämnar med propositionen Ett stärkt barnrättsperspektiv (2020/21:150) stärka barnrättsperspektivet i vårdnadstvistprocessen, skapa bättre förutsättningar för föräldrar att nå samförståndslösningar och stärka skyddet för barn som riskerar att fara illa. Men den framlagda propositionen saknar det helhetsperspektiv som behövs för att väva samman familjerätten med annan lagstiftning där barnets rättigheter kommer till uttryck. I föreliggande proposition syns exempelvis inte något av vad som framkom i den s.k. barnkonventionsutredningen, som undersökte hur svensk lagstiftning och praxis överensstämmer med barnkonventionen och vars slutbetänkande överlämnades hösten 2020.

De allra flesta separationer sker utan några större konflikter mellan föräldrarna men tyvärr ökar antalet vårdnadstvister. År 2006 var antalet tvister som gick till domstol 2 822, motsvarande siffra 2018 var 7 338. Vårdnadstvister är svåra för samtliga inblandade men särskilt för barnen. Barnens bästa måste alltid sättas först i samband med vårdnadstvister. Därför tillsatte alliansregeringen Vårdnadsutredningen – Se barnet! 2017:7. Utredningen fann att den stora vårdnadsreform som genomfördes 2006 till största del fallit väl ut men att det finns skäl för vissa förändringar i lagstiftningen för att motverka att barn far illa i samband med vårdnadstvister. Vi har nu väntat i fyra år på att

regeringen ska lägga fram lagförslag för att säkra barnets bästa. Regeringens beredning har tagit alldeles för lång tid, vilket lett till att barn därmed lidit i onödan.

Det finns ett antal förslag på hur man kan främja barnets bästa i vårdnadstvister.

Föräldrar som överväger att inleda en tvist om vårdnad, boende eller umgänge med sitt barn ska i första hand kunna vända sig till en sakkunnig person för att få information om vad en domstolsprocess innebär och alternativa sätt att lösa konflikten samt erbjudas stöd och hjälp i annan form.

Socialtjänstlagen bör också ses över för att ge socialtjänsten bättre verktyg för att bidra till att färre vårdnadstvister går till domstol. Barnet ska få rätt till relevant information och rätt att komma till tals i olika instanser som hanterar vårdnadstvister, även om samtycke saknas från en vårdnadshavare.

Det bör göras en översyn av hur nära anhöriga ska kunna få bättre möjligheter att umgås med barnet. Det kan röra sig om mor- eller farföräldrar, "bonusföräldrar" eller andra anhöriga som är viktiga för barnets utveckling.

I likhet med ett flertal remissinstanser ifrågasätter vi om införandet av obligatoriska informationssamtal verkligen kommer att minska antalet stämningar i vårdnads-, boende- och umgänges mål (fortsättningsvis vårdnads mål). Åtgärden är enligt vår mening inte tillräckligt inriktad på konfliktlösning för att ha någon egentlig effekt. Förslaget med informationssamtal är inte heller en beprövad metod. Vi föreslår i stället att medlingsförfarande görs till huvudregel utom där det är uppenbart olämpligt. Detta är ett förfarande som används i flera av våra grannländer, bl.a. Finland, med gott resultat. Det är en beprövad metod som också visat sig kunna hålla tillbaka antalet vårdnads mål i domstol.

Medlingsförfarandet ska präglas av att på ett konstruktivt sätt försöka få föräldrarna att komma fram till lösningar i stället för att passivt motta information. Målsättningen ska vara att lösa de uppkomna problemen genom medling i stället för i domstol. Föräldrarna ska också få grundläggande information om hur en vårdnadsprocess går till, hur sådana processer påverkar barn och vad processen kan tänkas innebära i fråga om tidsramar, kostnader och utfall. Föräldrarna bör också konfronteras med tanken på vad det skulle betyda för barnet om de resurser som en tvist tar i anspråk av föräldern – i form av tid, kraft och pengar – i stället satsades på barnet.

Medlingen ska skötas av personer med kunskaper om juridik och om barns utveckling. I Finland genomförs medlingen av en jurist eller domare som ofta biträds av en sakkunnig i form av en psykolog eller socionom som är insatt i barnfrågor. Att förena två olika yrkeskårers sakkunskap på detta sätt har visat sig framgångsrikt för att lösa föräldrarnas konflikter och hitta lösningar som sätter barnets bästa i fokus. Därför förespråkar vi ett medlingsförfarande i stället för ett informationssamtal.

Regeringen anser att informationssamtalet ska ha ägt rum inom ett år före det att ett tvistigt yrkande framställs. Vi anser att sex månader i stället är att föredra, dels med anledning av att det i högre grad skulle verka avhållande på föräldrars benägenhet att väcka talan i domstol (något Haparanda tingsrätt förordar i sitt remissvar), dels också ur barnets utgångspunkt där sex månader är lång tid i ett ungt liv.

Carl-Oskar Bohlin (M)

Cecilie Tenfjord Toftby (M)

Lars Beckman (M)

David Josefsson (M)

Ida Drougge (M)

Mikael Damsgaard (M)